משנה · אחרונים · מלאכת שלמה · סדר טהרות

מלאכת שלמה על משנה טבול יום

רבי שלמה עדני

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלאכת שלמה על משנה טבול יום

רבי שלמה עדני

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלאכת-שלמה-על-משנה-טבול-יום/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 10
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 11
משנה ח 12
פרק ג 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 14
משנה ה 14
משנה ו 14
פרק ד 15
משנה א 15
משנה ב 15
משנה ג 16
משנה ד 16
משנה ה 16
משנה ו 17
משנה ז 17

פרק א

משנה א

בעזה"י אל נורא ואיום. נתחיל מסכת טבול יום

כ' הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר זרעים וסידר אחר זבים טבול יום כמו שאמר הכתוב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ואלו הטומאות המוקדמות כולן הם כוללות הגוף ר"ל כשיגע בהן אדם יטמא כל גופו ובשביל זה בא לדבר על טומאת כל אבר ואבר בפני עצמו ע"כ: נלע"ד שרצה לומר טומאת קרי שהיא מסכת טבול יום ומסכת ידים שהיא ג"כ טומאת אבר ואינה אלא מדדבנן הניחה לאחרונה ועדיין לשון הרמב"ם ז"ל דחוק קצת:

המכנס חלות כהן המקבץ חלות מאת מכיריו ונתנם זו על זו או זו אצל זו:

על מנת להפרישן פי' להפרידן שאין בדעתו לעשות מהם ככר אחד גדול אלא בדעתו להפרידן ולאפות כל אחת לבדה:

מקרצות נראה דהר"ש ז"ל גריס נקרצות בנון. וכן הגי' הרי"א ז"ל. והוא לשון קרץ מצפון בא בא וכן מחומר קורצתי גם אני:

וככרות נושכות כך צ"ל:

והנכון וככרים נושכין זה בזה וכדאיתא נמי בפ"א דטהרות וכן הגי' הרי"א ז"ל:

וקולית של מים לפירוש שהביא רעז"ל הסכימו הר"ש והרא"ש ז"ל והוא ג"כ פי' הרמב"ם ז"ל וז"ל הקצף ההווה במים מחמת האויר הנכנס בו דומה לעצם הקולית שהוא עגול כראש גולגולת האדם או הבהמה ע"כ. ויש גורסין קולית שלמים המחולחלת דשלמים נפסלין בטבול יום ומשום דלא אשכח בשר בתרומה נקט שלמים ותנא עצם קולית משום דיש בו מוח יותר משאר עצמות. המחולחלת שהמוח מתקשקש בתוכו דגרע כדמוכח בפ' העור והרוטב גבי קולית המת הלכך אמרי ב"ה דלא הוי חבור בטבול יום שאם נגע בעצם לא נטמא המוח וצריך לומר דמחולחלת לא נתייבש לגמרי אלא נתחלחל שאין העצם בלא מוח דאי נתייבש לגמרי אמרינן בפ' העור והרוטב דלא הוי חבור כלל אף בשאר טומאות ומיהו קשה דקולית של שלמים הל"ל ועוד דקולית של שלמים אינה מענין האחרים דמיירי בשני דברים המתחברים ולא איירי בדין שומר הפרי ומכח אלו הדוחקים הסכימו הר"ש והרא"ש ז"ל לפי' הרמב"ם ז"ל:

משנה ב

האופה ע"ג חמיטה ע"ג חמיטה משקרמו כך צ"ל:

ורתיחת יין ישן יש מקומות שהיין ישן תוסס פעם שנית בקיץ וכן באשכנז רוב היינות. הרא"ש ז"ל:

ושל שמן לעולם אפילו חדש מפני שהיא מעט הרתיחה:

ר' יהודה אומר אף של טופח כך צ"ל:

תניא בתוספתא המכנס חלות בין להפריש בין שלא להפריש נשכו נפסלות במנין מוסיף עליהן האורז וגריס של טופח בזמן שאינם קלופים רשב"ג אומר אף פולים הגמלונים כיוצא בהן טהורין באב הטומאה ואין צריך לומר בטבול יום דברי ר"מ וחכמים אומרים טהורים בטבול יום וטמאים בכל הטומאות מוסיף עליהן האורז וגריס של טופח בזמן שהן קלופים ופי' הר"ש ז"ל נפסלות במנין פי' דמונים בהן ראשון ושני ופליגא אמתני': **שאינם קלופים** נמי קאי אאורז וברתיחתם איירי דלא הוי חבור ע"כ:

משנה ג

וחרחור פחות מכאצבע קשה לע"ד דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא והרמב"ם ז"ל פי' כאן חרחור מחוזק החום והיובש ובחרחור דבסיפא פי' חרש כמו שאכתוב בסמוך אבל שם ביד פי' בין דרישא בין דסיפא לשון בצק הנחרך בעת אפיה ועוד קשה לי מה יקרא לת"ק גרגר מלח קטן ומה יקרא גרגר מלח גדול ושמא נאמר דגרגר מלח גדול ייקרא כל שאינו נאכל מחמת מלחו ולקושייא קמייתא דוחק לתרץ דכאצבע נעשה יותר מכאצבע כ"ש הכא דאיכא הפסק טובא ושמא דכאצבע טהורים בטבול יום וטמאים בכל הטומאות:

ר' יוסי אומר כל שהוא נאכל עמו ר' יוסי לא יהיב שיעורא אלא כל שהוא נאכל הוי חבור ומה שאיינו נאכל לא הוי חבור:

משנה ד

(**א**) **וחרחור יותר מכאצבע** כמו שרושמין הבעלי בתים פתם בפול או בתורמוס כן רושמין ג"כ בחרחרת חרש וכיוצא בו אמר כי אלו כולם טהורים ואפילו באב הטומאה כשנגע אב הטומאה בחרש זה או בגרעין התורמוס וכיוצא בהן לא יטמא הככר ור' יוסי עזב כוונתו והיפך הוראתו הנקדמת ואמר כי כל מה שאינו נאכל עם הפת אבל מפרידין אותם ממנו ואז יאכל אינו חיבור ואפילו באב הטומאה הרמב"ם ז"ל:

משנה ה

התיאה והחלתית והאלום כולם מיני זרעונים הן ואשאין קלופים קיימי וסבר ת"ק דאין קליפתם חיבור ואפילו כשומר לא חשיבא אף לאב הטומאה וכ"ש לטבול יום ותימה דשומר דזרעים נפקא לן בפ' העור והרוטב מעל כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ומשמע התם דליכא מאן דפליג

וארבנן נמי מ"ש ט"י משאר טומאות הא שומר דאורייתא וטבול יום דאורייתא. ואפשר לומר דמיירי שנתרועעה הקליפה ואינה מחוברת היטב ולא חשיבא תו שומר ופליגי אי הויא חבור. ועוד קשה מאידך בבא דקתני השעורה והכוסמת בזמן שהן קלופים מה חבור שייך בהו ועוד אי תיאה וחלתית ואלום אשאינם קלופים קיימי ה"ל למיהדר למיחשבינהו בהדי בבא בתרא דקלופין. לכך צריך לפ' דהך בבא לא איירי לענין חבור וסבר ר"מ דכל הני לא מקבלי טומאה כלל שאין תורת אוכל עליהן ורבנן סברי דבטבול יום הקלו אבל בשאר טומאות גזור אע"ג דלא חזו לאכילה כולי האי וקרא דעל כל זרע זרוע מיתוקם בחטה בקליפתה דיש בה תורת אוכל ושעורה בקליפתה נקט משום שאר טומאות לרבנן דמטמו מדרבנן. הר"ש ז"ל:

ובערוך והאלום יש ששונים והלום פי' בושם נכתש עם המלח ע"כ:

והרמב"ם ז"ל פי' הפירוש שהביא רעז"ל דבזמן שאין קלופין לא חשיבי מאכל אדם וכו' וכתב עליו הרא"ש ז"ל ודברי תימה הן כיון דאוכל נינהו למה תעכב הקליפה שעליהן שלא יקבלו טומאה אטו ביצה בקליפתה ורמון ואגוז בקליפתה לא מקבלי טומאה ובעוקצין תנן דכולהו מקבלי טומאה. ומורי ה"ר מאיר ז"ל פי' דמיירי כגון מתני' דמסמר ודצרור דלעיל וכן שעורה וכוסמת שאינם קלופים ותיאה וחלתית ואלים ולר' יהודה אף אפונים שחורים שנתחברו עם הפת לא הוו חבור דאינם ראויין לאכילה אבל שעורה וכוסמת קלופים וחטה אפילו אינה קלופה ולר' יהודה אפילו אפונים לבנים אם נתחברו עם הפת הוו חבור שנאכלין לפעמים קלויין. ואי קשיא לך כיון דתנא שעורה וכוסמת שאינם קלופין דלא הוו חבור למה ליה למיתני צרור וי"ל דסד"א דכיון שנתנו לסימן בטל לגבי ככר והוו חבור קמ"ל דלא עכ"ל הרא"ש ז"ל. ועוד כתב ז"ל השעורה וכו' בזמן שהיא קלופה לפי' ר"ש ז"ל דלענין חבור מיירי מה שייך להזכיר כאן חבור אחרי שניטלה הקליפה לגמרי וגם לפי' הרמב"ם ז"ל הא אמרי' בפ' העור והרוטב דשעורה בקליפתה כמו שמוציאין אותו לזריעה מקבלת טומאה והיינו על כרחך הקליפה העליונה דאי הקליפה הנטחנת עמה אוכל גמור הוא ולא שומר ע"כ וכי דייקת שפיר משכחת שמסקנת הר"ש ז"ל כפי' הרמב"ם ז"ל וישב מאי דקשה עליו:

פרק ב

משנה א

משקה טבול יום וכו'. [ההג"ה כתב החכם הר"ס ז"ל על מה שפי' רעז"ל אלו ואלו משקין היוצאין מגופו ומשקה תרומה שנגע בהן אין מטמאין את הקדש אבל מיפסל פסיל ליה

כתב עליו כמה קשה זה הפי' חדא דלא משמע דמשקין שהוא נוגע בהן הן משקים של תרומה ועוד איך יתכן שמשקים שיוצאים ממנו יהיה עליהן דין משקין של תרומה ואינם אלא משקין של חולין ועוד אפילו משקין של תרומה עצמן שנגע בהן טבול יום אינם חוזרין לפסול הקודש לפי שטומאת ט"י הוא קלה ולעולם אינו אלא פוסל אפילו אם נגע הוא עצמו במשקה קודש או באוכלי קידש הם פסולים ואינם חוזרים לעשות רביעי וכדמשמע מתוספתא שכ' הרמב"ם ז"ל בהקדמתו לסדר טהרות וכמו שכ' שם ז"ל לכן נראה לפרש אין מיטמאין כלומר שלא יקבלו טומאה כלל לפי שהן משקין של חולין וטבול יום אינו פוסל החולין ואין הגרסא מטמאין שר"ל מטמאים אחרים וזה הכריח רבינו שמשון ז"ל לפ' זה הפי' ומ"מ נראה מלשון הרמב"ם ז"ל שגורס מטמאין אלא שהלשון אינו מדוקדק אבל הדין שכתב דין אמת וז"ל פ' עשירי מהלכות שאר אבות הטומאות טבול יום משקין היוצאים ממנו כמשקין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין אחרים כלל אלא אם נגע במשקה חולין הרי הן טהורין ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה קודש הרי הן רביעי עכ"ל ואע"פ ששנינו בפ' תינוקת שהיושבת על דם טוהר הרי היא כמגע טמא מת לקדשים צריך לחלק בין טבול יום דעלמא לטבולת יום ארוך שחכמים החמירו בטבולת יום ארוך לעשותה כמו ראשון לענין קודש וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב שטבול יום שנגע במשקה קודש הרי הוא רביעי בפ' חמישי מהלכות מטמאי משכב ומושב כתב דיושבת על דם טוהר שהיא כראשון לקדשים עכ"ל ז"ל.
ופי' רש"י ז"ל שם פ' כסוי הדם משקה טבול יום אותם משקים היוצאין ממנו הרי הן כמשקים שהוא נוגע בהן אלו ואלו אין מטמאין דלא גזור בהו רבנן טומאה אלו ואלו תחלה שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקים ועושה אותם תחלה חוץ מן הטבול יום:
תחלה ראשון לטמא שני והשני שלישי חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה כגון שלשה מעינות הזב המנויין במסכת נדה בפ' דם הנדה שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים זיבו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפי' מרוק דכתיב וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל פי' מתאסף יחד ואח"כ יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא ומשקים אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלין ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עיניו ודם מגפתו וחלב האשה ע"כ. ומסקי' התם קלים שרץ חמורים זב אבל מת לא ופי' רש"י ז"ל שרץ כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאין בשלפוחית שלו קלים שרץ וחמורים זב אבל משקה המת טהורים חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה ע"כ ובעי התם בגמרא מ"ש זב דגזור רבנן מיהא טומאת תחלה במשקים שאינם אב הטומאה כגין מעיינות ומ"ש מת

דלא גזור ומשני זב דלפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל גזרו בו רבנן אבל מת דבדילי אינשי לא גזרו בו רבנן:

כמשקים שהוא נוגע בהן. כמשקים של תרומה שהוא נוגע בהן דטבול יום פוסל בתרומה דאי במשקה חולין היכי קתני אין מטמאין דמשמע הא מיפסל פסלי הא טבול יום טהור לחולין ולמעשר [הגהה עיין לקמן סי' ה' במ"ש בשם הרמב"ם ז"ל:] וליכא נמי לפרש דכמשקה קדש שהוא נוגע בהן קאמר דאם כן טמויי נמי מטמא דטבול יום תחלה לקודש לטמא שנים ולפסול אחד כמ"ש בפ' בתרא דנדה סי' ו' וכן פי' הר"ש ז"ל ועוד הארוך ע"ש וכן פירשו התוס' בשם ר"ת ז"ל שם בחולין ובנדה אבל הרא"ש ז"ל הסכים לפי' רש"י ז"ל דפי' בפ' כסוי הדם דמשקה חולין אין מטמאין בטבול יום. אלא שבפי' רש"י ז"ל הנמצא בידינו אין מפ' שם חולין אלא סתמא מפרש וכמו שהעתקתיו. וכתוב שם בבית יוסף וכלל רבינו בכלל טמאים קלים אוכל אוכלין טמאים שמאחר ששנינו כל הטמאים משמע דכללא כייל גם לזה ואע"פ שאמרו קלים שרץ לאו דוקא שרץ אלא לדוגמא נקטי' ע"כ:

משנה ב

ואם היו ידיו מסואבות הגי' הרי"א ז"ל ידים מסואבות וכתב כן מצאתי ע"כ:

בפי' רעז"ל ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא דידים פוסלות את התרומה וכשנטמאו המשקים מחמת ידים חזרו להיות תחלה ומטמאים כלי ע"כ. אמר המלקט שהיא הקדרה וזהו פירוש הר"ש והרא"ש ז"ל ודעת הראב"ד ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל דס"ל דאין משקים נעשין תחלה לטמא כלי רק כשנגעו בטומאה שיש לה אב למיעוט מד"ס אבל כשנגעו בידים מסואבות לא מטמא כלי כמו שהאריך על זה בהקדמתו לסדר זה גם בפ"ז ובפ"ח דהלכות שאר אבות הטומאות דחק עצמו לפרש דמאי דקתני מתני' ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא ר"ל המשקה בין היה משקה תרומה בין היה משקה חולין:

משנה ג

המקפה של תרומה וכו' בעלי התוס' פירשו בשם ר"ת וריב"א ז"ל דמתני' מיירי בשהשום והשמן בעין מדקתני ונגע טבול יום במקצתם ולא קתני במקצתה ועוד דתני סיפא אימתי בזמן שהן גוש בקערה אבל אם היה מפוזר טהור ואי פסיל מקום מגעו משום מדומע כדפי' רש"י ז"ל שאינו בעין אדרבא כי הוי מפוזר יש לו להיות מדומע יותר ועוד אמאי פסיל מקום מגעו ותו לא כיון דחשיב כמו כולה תרומה ע"י דמוע יפסל הכל או לא יפסל אפילו מקום מגעו דהא תנן לקמן בפ"ג עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בט"י ר' יוסי ור"ש פוסלין אלמא אין מחלקין בין מקום מגעו לשאר דמאן

דפסיל פסיל בכל ומאן דמטהר מטהר בכל אבל הה"ש ז"ל האריך ליישב פי' רש"י ז"ל דעל כרחין בדלא הוי בעין איירי וז"ל ויש ליישב משנתנו לפי שיטתו רישא קמ"ל שהכל חבור דלא תימא אע"פ שהחולין מועטין לא פסל אלא מקום מגעו משום דמעורבין בכל המקפה ואע"פ שהכל מעורב יחד שייך למיתני מקצתם לשין רבים לפי שיש שם שלשה מינים מקפה ושום ושמן ואין לדקדק דמיירי כשהן בעין מדקתני סיפא בזמן שהוא גוש בקערה דהתם אשום מרובה קאי דלכך קאמר שהוא ולא קאמר שהן דקתני סיפא אם היה השום מרובה הולכין אחר המרובה כלומר והכל פסול ועלה קאמר ר' יהודה אימתי בזמן שהיא גוש בקערה דדרך השום כשנידך יפה נקבץ ומצורף יחד דלכך קתני גוש דומיא דגוש הבא מארץ העמים דאז חשיב חבור אבל היה מפוזר במדוכה מלשון או דכו במדוכה ומפוזר לשון מפורש כדקתני לקמן גבי קטנית בזמן שהן פרודין אינם חבור בזמן שהן גוש הן חבור והשתא קאמר מפוזר כלומר שאינם גוש טהור כלומר שלא פסל הכל אלא מקום מגעו בלבד דלא חשיב חבור כדקאמר טעמא לפי שהוא רוצה בפזורו ולכך צריך טעמא דרוצה בפזורו דאי לאו הכי חבור מידי דהוה אמכנס חלות ע"מ שלא להפריש ונשכו זה בזה דהוו חבור כדקתני לעיל בריש מכלתין והא דתנן לקמן בפ"ג עיסה שנדמעה או שנתחמצה וכו' יש לחלק בין מין אחד לשני מינים כדקתני בתוספתא [תמצא התוספתא ג"כ לקמן פ"ג סי' ד'.] א"ר מנחם ב"ר יוסי אמרתי לפני אבא אי אתה מודה במקפה וחמיטה של חולין ושום ושמן של תרומה צף על גביהן שאם נגע טבול יום במקצתם לא פסל אלא מגעו אמר לי זה מין אחד וזה שני מינין ואין לדקדק דמתני' מיירי כשהן בעין מדקתני התם צף על גביהן דלאו היינו מתני' דהכא דפריך מינה ר' מנחם ב"ר יוסי אלא אידך משנה דבסמוך דתנן המקפה והחמיטה של חולין ושמן של תרומה צף על גביה' ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן ואדרבא מדקתני התם צף על גביהן והכא לא קתני מכלל דבליתנהו בעין מיירי ועיד דהכא קתני לא פסל אלא מקום מגעו והתם קתני לא פסל אלא שמן ואם חיבץ כל מקום שהילך השמן פסל מ"ש אלא על כרחין משום דהכא ליתי' לשמן בעין ואין מקומו ניכר שכולו מעורב במקפה ולא הוי חבור והא דקתני במשנה אלא שמן ובתוספתא קתני מקום מגעו משום דבתוספתא קתני שום ושמן. [הגה"ה ק"ק לע"ד דהא בתוספתא שאכתוב בסמוך בס"ד בסימן ד' אע"ג דקתני ברישא שום ושמן לא נקט בסיפא לשון מגעו אלא קתני ונגע טביל יום בשמן לא פסל אלא השמן]. ולהכי נקט מגעו דאם נגע בשמן השמן פסול והשאר טהור אבל במתני' דלקמן לא קתני שום אלא שמן עכ"ל ז"ל ועוד האריך ע"ש:

אבל את שדרכן. נ"א או דברים שדרכן וכן מצאתי מוגה והיא גירסת ר"ש ורעז"ל: שהן גוש בקערה דרך השום כשנידוך יפה מתקבץ ונדבק יחד ונעשה גוש הרא"ש ז"ל. ופי' הרמב"ם ז"ל השום והשמן של חולין דרך העם לדוך השום בשמן ויטיב בו התבשיל ומאמר ר' יהודה בא לפרש דברי ת"ק כי זה שאמרנו כי כשהיה השום מרובה ונגע במקצתו פסל הכל דוקא אם יהיה מכונס בקערה אחר שנכתש והיא גוף אחד אבל בעת שכותש השום בעלי אם נגע אז טבול יום במקצתם לא פסל אלא מקום מגען כיון שכוונתו בעת הכתישה לפרד חלקים ולא היה שם חבור ואמר כי כן כל מה שדרכו להכתש בדבר הלח שיקבצנו מכתישת השום עם השמן וכיוצא בו בעת כתישתו ואחר כתישתו כשיקבצנו במשקים ושמו גוש אחד בקערה הוא חבור בט"י אבל אם היה הדבר ההוא דרכו להכתש במשקים והוא כתשו שלא במשקים וקבצו ושמו בקערה אינו חבור והלכה כר' יהודה ע"כ:

בפי' רעז"ל הרי הן כעגולי דבילה דאם נגע טבול יום במקצתם לא פסל את כולן אמר המלקט (א) הכי נמי תניא עגול של דבילה שנפלו משקין על מקצתו הרי הוא קוצה ממנו שלש אצבעות על רוחב מלא קציעה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אינו נוטל אלא מקום המשקה בלבד והשאר טהור אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בדבילה שמינה שלא גרסה ודברי חכמים בדבילה שמינה שגרסה והביא ה"ר שמשון ז"ל תוספתא זו בפירקין וגם בפירקין דלקמן ושם פי' שגרסה מלשון גריסין כלומר שמתפרדת מן העגול והיה נראה דגרסי' כחושה שגרפה ע"כ בקיצור. ואפשר לפ' האי תוספתא נראין דברי ר' יהודה לחכמים בדבילה שמינה שלא גרסה ודברי חכמים נראין לר' יהודה בדבילה שמינה שגרסה וכהנהו דוכתי שכתבתים בפ"ח דערכין סי' ה' בס"ד:

משנה ד

לא פסל אלא השמן תניא בתוספתא המקפה והחמיטה של חולין והשום והשמן של תרומה צף על גביהן ונגע טבול יום בשמו לא פסל אלא שמן ריב"ן אומר שניהם חבור זה לזה פי' שניהם השום והשמן חבור. חיבץ עירב כמו חביץ קדרה דפ' כיצד מברכין דהיינו קמחא ומשחא ודובשא מעורב יחד:

בפי' רעז"ל צריך להגי' והאי דפסיל בכל מקום שהילך השמן לפי שאינם יכולין להפרידו וכו':

מעשה קדרה קטניות ס"א וקטניות:

משנה ה

בשר הקודש שקרם עליו וכו' ותניא בתוספתא בשר קודש שקרם עליו הקיפה וכן השמן שצף על היין ר' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקא אומר בש"א חבור ובה"א אינו חבור. וכתב הרמב"ם ז"ל כבר בארנו בפתיחה כי טבול יום יפסול בקודש בלבד כמו התרומה ע"כ ותמצא דבריו ז"ל בהקדמה סימן כ"ד ועיין לעיל סוף סימן ראשון:

חבור זה לזה ר' יוחנן בן נורי אומר שניהם חבור זה לזה אית דל"ג מלות זה לזה בין ברישא בין בסיפא. מעשה קדרה וקטניות היא גירסת הרמב"ם ז"ל שפירש מעשה קדרה מה שמבשלין בקדרה מן החטים והקמח וכן שאר חמשת המינים כגון הריפות וותיקא וקמח מבושל בקדרה:

שמן שהוא צף וכו' וכתבו תוס' ז"ל שם בפ"ק דשבת מדנקט טבול יום ולא נקט שני משמע דשמן חשיב משקה דשני אחר מטמא משקים להיות תחלה ע"כ. פי' אבל טבול יום אינו עושה המשקים תחלה כדתנן בפ"ח דפרה סימן ז':

משנה ו

חבית ששקעה וכו' החבית יש בה יין של תרומה והבור יש בו יין של חולין כמו שפי' רעז"ל והוא פי' הר"ש והרא"ש ז"ל ומצאתי כתוב בגליון לפירוש הרא"ש ז"ל בכתיבת יד אמר יצחק נראה לי מפי' הרמב"ם ז"ל דגם כל הבור של תרומה שפי' ואם נגע ביין שלמעלה מהחבית בלבד לא פסל אלא יין שבבור ומה שבחבית טהור ע"כ: מן השפה ולחוץ וכו' כך צ"ל:

וביד שם פ"ח סי' ח' ולא משמע מדבריו אשר שם כמו שפירש כאן אלא כמו שפירשו הר"ש והרא"ש ז"ל והכין משמע מן התוספתא שהביא הר"ש ז"ל וכן כתוב גם כן בתוספות יו"ט:

משנה ז

חבית שניקבה וכו' וכתב הר"ש ז"ל בפ"ח דמסכת טהרות דר"ש בן אלעזר דתוספתא דהתם קאי בשיטתי' דר' יהודה דהכא:

ונגע בו טבול יום פי' הרמב"ם ז"ל ונגע ט"י במשקה בנקב ההיא לסותמו בידו הרי פסל כל החבית:

בפי' רעז"ל והויא לה תרומה טמאה שנתערבה בטהורה ותעלה באחד ומאה כתרומה בחולין וכן תנן בפ"ה דתרומות סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה תרומה טהורה וכו' וחכמים אומרים אבדה במיעוטה ומיעוטה לאו דוקא דאחד ומאה בעי. עוד בפי'

רעז"ל צ"ל כך ובהא אפילו רבנן מודו דקלוח לא חשיב חבור למה שבכלים כמו מה שבנקב שבצד החבית לחבית ואע"ג וכו':

משנה ח

בעבוע שבחבית שניקב מבפנים ומבחוץ מלמעלן ומלמטן זה כנגד זה כך מצאתי מוגה ובספר אחר מצאתי מוגה שניקב מבפנים ומבחוץ זה כנגד זה והעבירו הקולמוס על מלות בין מלמעלן בין מלמטן. וכן הגי' ה"ר יהוסף ז"ל שמלות הללו כתב שלא מצאן בכל הספרים ע"כ. ומה שפי' רעז"ל איתי' בדפוס בפירוש אחד לרבינו שמשון ז"ל ועוד יש שם פי' אחר ע"ש אבל רבינו יצחק מסימפונט ז"ל פירש דהיינו הרתיחה שעושה היין החדש בפי החבית קורא בעבוע ואחר יום או יומים מתחיל להנקב מבפנים אצל היין ומבחוץ מלמעלה עתה אם מכוון נקב הפנימי זה כנגד זה טמא באב הטומאה וטמא באהל המת דכפתח דמי וזה הפירוש לא נהירא דרתיחת היין חבור בכל טומאות חוץ מטבול יום אלא ה"פ בחבית עושין נקב קטן כדי שיצא ריח היין שלא תשבר. החבית ופיה מוקף צמיד פתיל ופעמים מנקבין נקב זה שלא כנגד זה ואם הנקב מפולש זה כנגד זה לא שניקבה החבית מצד לצד אלא היינו הנקב הרואה את האויר יקרא חיצון ופנימי יקרא לאותו שרואה היין טמא באב הטומאה אם הכניס אצבעו בנקב וכן אם הכניס שם השרץ טמא מפני שכלי חרס מטמא באויר ובאהל טמא פי' כלי פתוח קרינן ביה ואם הוא זה שלא כנגד זה טהור באב הטומאה דלאו תוך כלי חרס קרינן ביה עכ"ל ההגהה שבפירוש הר"ש ז"ל. והרא"ש ז"ל פי' וז"ל בעבוע מלשון פרח אבעבועות כשמצרפין כלי חרש בכבשן פעמים עולין בו כמין אבעבועות גדולות והן חלולות ודופנה דק ניקב מבפנים ומבחוץ דופן של החבית ודופן הדק של האבעבוע זה כנגד זה וכשהמים יוצאין מן הנקב שבדופן נשארים באבעבוע עד שיגיעו לנקב הבעבוע הלכך תוך הבעבוע חשיב כתוך הכלי וטמא באב הטומאה אם היה שרץ באוירו נטמאת החבית ומיירי שאין בנקב שיעור ליטהר הכלי לפי חמש מדות האמורות בכלי חרס וכן באהל המת אם החבית מוטה על צדה וכזית מן המת כנגד הנקב נטמאת החבית וכן הדין אם ניקב דופן הפנימי למטה ודופן הדק של הבעבוע למעלה דהמים היוצאין מן הנקב נשארים בבעבוע עד שיגיעו לנקב שלמעלה בבעבוע הלכך חשיב כתוך הכלי. אבל אם נקב הפנימי למעלה והחיצון למטה מיד כשיוצאין המים מן החבית נופלין דרך נקב שבבעבוע שלמטה ואין הבעבוע מחזיק המים הלכך חשיב כגב הכלי ואם היה בו שרץ החבית טהור אבל אם היה כזית מן המת בתוכו כנגד נקב הפנימי טמא ורבינו שמשון ז"ל פי' על דרך אחרת והוא רחוק עכ"ל ז"ל ופירושו ז"ל קרוב לפירוש אחד שהובא בדפוס סדר טהרות אשר

עם פי' ה"ר שמשון ז"ל. והרמב"ם ז"ל יש לו דרך אחרת ישרה ע"ש. וביד ספ"ט דהלכות טומאת אוכלין וז"ל שם הבעבוע הנעשה בעובי החבית והרי הוא כמו כלי אחר בצדה אם נקב האבעבוע לאויר החבית ונקב נקב אחר לחוץ זה כנגד זה או שהיה הנקב הפנימי למטה והחיצון מלמעלה והיה האבעבוע והחבית מלאים משקים אם נגע אב הטומאה במשקים שבאבעבוע נטמאו כל המשקים שבחבית היתה החבית מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת נטמאת מפני הנקב שבאבעבוע זה שהרי הוא מפולש לאוירה וכן אם היה הנקב שבאבעבוע שבפנים מלמעלה והחיצון מלמטה ה"ז אינה נצולת בצמיד פתיל אבל אם נגע אב הטומאה באבעבוע לא יטמאו המשקים והרי הן כמו בדלין מהם ע"כ: סליק

פרק ג

משנה א

כל ידות האוכלין השנויין במסכת עוקצין שמכניסות טומאה לנאכל:

אוכל שנפרס וכו' חולין פ' העור והרוטב (חולין דף קכ"ז) אלא דהתם קתני ר' מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ואם לאו אינו כמוהו ותניא רבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר טומאות אין חילוק בנגיעתה דהקרוי' בשאר טומאות נגיעה בט"י נמי הוי נגיעה וא"ר יוחנן לדברי רבי דלא שאני ליה בין נגיעת טבול יום לשאר טומאות החליף ר"מ כאן בטבול יום שיטתו דאמר כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר טומאות ואם אין גדול עולה עם הקטן אינו כמוהו וחברו טהור ואילו במתני' דהתם דקתני נשחטה בהמה הוכשר האבר והבשר בדמי' דברי ר"מ רש"א לא הוכשרו שמעינן דלר"מ דאמר הוכשרו משום דכולה חדא חשיב לה ואע"ג דכי אוחז את הקטן דהיינו אבר הבשר המדולדל בה אין גדול עולה עמו דהיינו כל שאר הבהמה הלא נתלש מיד הואיל וכשאוחז בגדול קטן עולה עמו חד הוא ור"ש ס"ל דאינו כמוהו הואיל וכשאוחז באבר אין הגדול עולה עמו ולאו חד הוא ומש"ה לא הוכשרו הא שמעי' ליה לר"מ התם דאע"ג דאין גדול עולה עמו חבור הוא ע"כ. אלא דהתם איכא טעמי טובא לפרושי במאי קמיפלגי ר"מ ור"ש והמסקנא כתבתי' שם במקומה וכבר כתבו שם תוס' דלגירסא דגרסי' הכא במתני' תימא מאי פריך ר' יוחנן דר"מ אדר"מ ע"ש:

ר' יהודה מיקל דלא הוי חבור אם לא שיהיה דבר המחברן חזק שעולה הגדול עם הקטן הרא"ש ז"ל:

משנה ב

לא פסל אלא הקלח שכנגדו מתני' ר"מ ור"י אבל ר"ש ס"ל כר' יוסי דכל הסדר העליון הוי חבור:

משנה ג

בסוף פי' רעז"ל ור' יוסי לקולא (א) והכי מוכח בתוספתא דקתני בתוספתא ר' יוסי אומר אף מן השפה ולפנים כל שנקלף עמו הוי חבור וכל שאינו נקלף עמו אינו חבור אבל הרמב"ם ז"ל פירש דכל מה שנקלף עם החוט בין שהוא חוץ לשפה בין לפנים מן השפה הוי חבור:

משנה ד

אינה נפסלת בטבול יום דבתר עיסה אזלינן ולא בתר שאור אע"ג דאסורה לזרים לענין ט"י חשיבא כחולין משום דדמוע דרבנן:

ר' יוסי ור"ש פוסלין ות"ק דמתני' היינו ר"מ ור"י כדמוכח בתוספתא ועוד תניא בתוספתא א"ר מנחם ב"ר יוסי אמרתי לפני אבא אי אתה מודה במקפה ובחמיטה והשום והשמן של תרומה צף על גביהן שאם נגע טבול יום במקפה לא פסל אלא מקום מגעו בלבד אמר לי זה מין אחד פי' וחשיב חבור יותר כדאשכחן בשאר מילי דאיכא למ"ד מין במינו לא בטיל הלכך פסל את כולו אבל התם שני מינים ולא חשב חבור כלל הלכך לא פסל אלא מקום מגעו. עיסה שהוכשרה במשקים לרבותא דר' עקיבא נקטה דס"ל דאפילו דהוכשרו מעיקרא במים או בשאר משקים אפ"ה אין מי פירות מחברין אותם כשנילושו בהן:

ר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא פשוט הוא דאלעזר בלי יוד גרסי' ליה בכל מקום שהוא מוזכר. ועיין במ"ש בפ"ח דמס' טהרות סי' ח' בשם הר"ש והרא"ש ז"ל. ועיין במ"ש פ' שני דחלה סי' ב':

משנה ה

ירק של חולין וכו' (ב) ונראה דרישא קתני לה לאשמועי' כחו דר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא דאפילו מי פירות עושין העיסה חבור והאי סיפא קתני לה לאשמועי' כחו דר' עקיבא דאפילו שמן אינו מחבר:

משנה ו

טהור שנגס פי' בערוך שלעס והיפך בידיו בלא נטילה והידים שניות לטומאה וחזרו משקים שבפיו תחלה שהן עלולין לקבל טומאה. ונפל שלא לדעת מן האוכל על בגדיו או על ככר של תרומה טהור הבגד או הככר ולא אמרי' שנטמא לחלוח הרוק שעל האוכל בידים מסואבות וטימא בגדיו או את הככר של תרומה משום דלא חישב ההוא

משקה וכיון שלא חשבו לא מטמא ולא מכשיר וכר' יהודה דספ"ח דכלים הר"ש והרא"ש ז"ל. ור"ע ז"ל תפס לעיקר פי' הרמב"ם ז"ל. ולשון הרמב"ם ז"ל בספי"ד מהלכות טומאת אוכלין נשך באוכל ונפל האוכל הרי המשקה שעל האוכל כולו לרצון ע"כ. ובספר אגודה מצאתי כתוב טהור שנגתרס את האוכל וכו' פי' לשון מגרס ע"כ ואיני יודע אם יש שם טעות:

ותמרים רטובות וכל שהוא רוצה למוץ וכו': **ותמרים יבישות וכל שאינו רוצה למוץ את גרעינתו וכו'** כך נראה שצ"ל עיין ביד פי"ד דהלכות טומאת אוכלין סימן י"ו וחכמים אומרים אין טבול יום טמא ס"א אין משקה טבול יום טמא ובין כך ובין כך קשה לע"ד חכמים היינו ת"ק:

פרק ד

משנה א

בפי' רעז"ל ואע"ג דהאי מעשר טבול לתרומת מעשר שבו אמר המלקט דקסבר האי תנא חולין הטבולין לתרומה לא כתרומה דמו ואי נמי סבר דלשאר מילי כתרומה דמו לגבי טבול יום וידים מסואבות דשניות נינהו לא הוו כתרומה וכה"ג מפליג בפ"ק דנדה אסיפא דמתני' אשה שהיא טבולת יום דכל שודאי מטמא חולין גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה אבל ט"י דאין ודאו מטמא חולין לא גזרו על ספיקו משום חולין הטבולין לחלה. הר"ש והרא"ש ז"ל:

משנה ב

בכפישה מצרית אית דלא גרסי מלת מצרית וכן הוא שם בנדה וגם בתוספתא ס"פ שני דטבול יום וגם בברייתא שהובאה בס"פ הניזקין וכתבו שם תוס' ז"ל דמשמע מההיא ברייתא דכפישא ואנחותא הן פשוטי כלי עץ. וז"ל רש"י ז"ל שם פ"ק דנדה וקוצה לה חלה שכל זמן שלא קראה שם עלי' הרי הוא כחולין וטבול יום דינו כשני ואינו עושה שלישי בחולין וכשהיא קוצה לא תקרא לה שם אלא מניחתה לחלה בכפישה או באנחותא הן כלים שאין להם בית קבול כגון נסרים ואין מקבלין טומאה ואצרכוה רבנן הני משום היכרא שלא תגע בה שוב מאחר שקראה לה שם ודכוותה אמרי' בפ' הניזקין. ובתשובת רב האיי ראיתי אנחותא נסרי לווחין שמנסרין הנגרים ומשפים הלווחין עכ"ל ז"ל. ופרכי' התם ממתני' אי אמרת חולין הטבולין לחלה כחלה דמו כדמשמע במתני' דנולד לה ספק טומאה דבפ"ג דחלה אמאי קתני הכא דקוצה חלתה הא טמיתינהו ומאי אהני לה בתר הכי להניחה בכלים שאינם מקבלין טומאה וכו' ומשני אביי כל שודאי מטמא חולק כמו

משא הזב גזרו על ספקו משום חולין הטבולין לחלה אבל ט"י כיון דודאי לא מטמא חולין לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה. וכתב הר"ש ז"ל והשתא משמע הכא דאפילו מפרשת ע"מ לקרות שם אח"כ לאו מוקף חשיב כיון דבשעת קריאת שם לאו מוקף הוא וקשה דלא משמע הכי בסוטה בפ' כשם גבי נטלת מן הטהורה על הטמאה כיצד שתי עיסות וכו' והאריך הוא ז"ל להקשות ולתרץ והעלה דיש עוד לפ' דלעולם חשיב מוקף כשקוצה ע"מ לקרות שם אח"כ אלא חיישי' הכא שמא תשכחנה בידה ותקרא לה שם קודם שתניח בכפישה לכך הזקיקוה לחזור להקיפה אחר שתנתן בכפישה א"נ הכא דוקא דמפסיק מנא לא חשיב מוקף אע"פ שהפרישתה מתחלה לשם כך ע"כ:

השלישי טהור לחולין בתוספתא מסיים הכא ועל כולן א"ר יהושע דבר חדוש חדשו סופרים ואין לי מה להשיב. בפי' רעז"ל ולא חשיב מוקף אמר המלקט כיון שיש כלי מפסיק וכדכתבינן:

משנה ג

ומקפת וקורין לה שם קשה קצת דכולהו נקט לשון רבים לשון קוצין קורין אבל ומקפת נקט לשון יחיד לאשה ומיהו י"ס דגרסי' בהו ומקפת וקוראה לה שם:

משנה ד

לגין שהוא טבול יום בפ' בכל מערבין (עירובין דף ל"ו) אלא דהתם קתני ואם אמר ערבו לי בזה לא אמר כלים ובירושלמי דשבת פ' מפנין אמרי' תני ר' חייא לפ' המשנה דלשון ואמר ה"ז תרומת מעשר דקתני לאו דוקא דיעבד אלא אפילו לכתחלה אם אמר ה"ז עירוב לא אמר כלום פי' הרמב"ם ז"ל אם אירע ונזדמן שהיה המעשה הזה של אמירתו על הלגין ה"ז תרומת מעשר משתחשך היה ביום ששי ואמר כי הלגין הזה כשחוזר תרומה משתחשך יהיה עירוב לפי שהוא אז תרומה טהורה ויאכלנה הכהן אין דבריו קיימין כלומר שאינו עירוב כיון שאין קונה עירוב אלא בסעודה הראוייה מבעוד יום וזה אינו ראוי עד שיעריב שמשו:

משנה ה

בראשונה היו אומרים מחללין על פירות ע"ה וכו' בחבר שיש לו מעות של מעשר שני של דמאי איירי כי ההוא דתנן בפ"ג דמסכת מעשר שני מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך להם וכו' ולא יאמר כן לע"ה אלא בדמאי ומתני' דהכא איירי בכה"ג בראשונה אמרו שחבר יכול לתלל מעותיו של דמאי על פירות ע"ה אבל לא פירותיו של דמאי על מעות ע"ה דבמעות חיישי' טפי דילמא אתי לולזולי ומפיק להו חזרו לומר אף על מעותיו מחללין ולא חיישי' בדמאי ויש תימא דבתוספתא דמעשר שני משמע אפכא דאיכא

למיחש טפי בפירות עם הארץ מבמעות דקתני מחללין מעשר שני על מעות ע"ה ואף על פירות ע"ה אע"פ שעושין תקלה לבאין אחריו כיצד הוציא מעות מתוך אפונדתו ואמר לו חלל על מעות אלו לא יחלל אלא עד מקום שלוקח ופורט לו דינר לאלתר הוציא פירות מתוך ביתו ואמר לו הפרש על אלו לא יפריש אלא עד מקום שהוא לוקח הר"ש והרא"ש ז"ל. ולע"ד צ"ע מה מקשין מן התוספתא לגרסא דגרסי' בספרי הדפוס בפ"ג דתוספתא דמעשר שני שהחלוקות הפוכות שם ועוד שאין שם מלות אף על פירות עם הארץ:

בפי' רעז"ל בקולר בשלשלת אמר המלקט נראה שצריך להיות בעלילת כו' כמו שהוא בפי' הר"ש ז"ל אבל ודאי דאין הכי נמי דקולר הוי שלשלת ופשיטא שהוא של שלטון העיר. ותנו לאשתי צריך למחוק מלת ותיו אכן ה"ר יהוסף ז"ל הגי' בפ' התקבל בשם ס"א הרי אלו יכתבו ויתנו ובלבד שינתן הגט בחייו הרא"ש ז"ל:

משנה ו

הכרומין בריש. (א) בפי' רעז"ל ומשום דר' יהושע קאי אכולהו תנא הכא מילי טובא שאין עניינם לכאן אמר המלקט וצריך לתת טעם על המשנה שאחרי זו ומתורץ קצת במה שאכתוב שם בסמוך בס"ד בשם הר"ש והרא"ש ז"ל במה שכתבו בשם הירושלמי:

משנה ז

התורם את הבור וכו' והפירוש התורם את הבור לפי שהתרומה נטלת באומד דרך להפרישה מיד בבור וכשמילא את החבית להעלותה מן הבור קרא לה שם תרומה ע"מ שתעלה בשלום ולא פירש לענין מה וכי' ומפ' בירושלמי דר"פ שני דתרומות דבטומאת טבולי יום הוא מתני' שכן טבולי יום מצויין בין הגתות שאין לטבולי יום מגע אצל הטבל הר"ש והרא"ש ז"ל וכתב שם הרמב"ם ז"ל בד"א בתרומה גדולה אבל בתרומת מעשר שמותר לתרום שלא מן המוקף כיון שעלתה נתקיים תנאו והרי היא תרומת מעשר ואע"פ שנשברה או שנשפכה ואין צריך לומר שנטמאת ע"כ והוא מן הירושלמי דפ' שני דתרומות:

עד היכן תשבר ולא תדמע עד כדי שתתגלגל וכו' פי' עד כמה מניחה רחוק מן הבור וישלם תנאו ואמר כי כשהיתה קרובה מן הבור בענין כי כשתתגלגל תגיע לבור אשר בו היין או השמן היא עד עכשיו בגבול הבור ועדיין לא עלתה שלום ולא חזרה תרומה ועל כן אינה מדמעת הרמב"ם ז"ל. פי' לפירושו ז"ל אבל אם כבר נתרחקה מן הבור כ"כ עד שאם תשבר לא יגיע שמנה או יינה לבור אז ודאי עלתה שלום קרינן בה כמו שהתנה ומדמעת המשקה שתפול לתוכו:

אף מי שהיה בו דעת להתנות כלומר שהיה בדעתו וחשב בלבו להתנות ושכח ולא התנה אי נמי שהוא חכם ובר דעת שראוי להתנות על כך וכזה הפירוש משמע ודייק לשון המשנה וגם דבתוספתא קתני ר' יוסי אומר בכולן אם היה הדיוט ולא התנה תנאי ב"ד הוא ע"כ:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת טבול יום: